

3.2. Доля української родини й домашнього виховання у ХХ ст.

Чимало мук і випробувань зазнала українська родина у ХХ ст., на першу половину якого припадають дві світові війни. Кожна з них — це десятки мільйонів убитих і поранених, сотні тисяч вдів, сиріт, калік, передчасно посивілих матерів, неодружених дівчат, тисячі спалених людських осель, розорених господарств, сотні зруйнованих міст і сіл, знедолених родин.

Серце стискається від хвилювання, коли читаємо поему Марійки Підгір'янки "Мати-страдниця" (1919 р.), де письменниця відображає неймовірні страждання матері, у якої війна забрала найдорожчий скарб — п'ятьох дітей. В основі твору — справжні події, що відбувалися в концтаборі галицьких вигнанців, недалеко від австрійського міста Гмінд, де в бараках від холоду, хвороб і недоїдання вмерло понад 15 тис. українських дітей.

Злочинний замах на українську родину вчинили сталіністи як шляхом поширення шкідливих "теорій", що продукували зневагу до сім'ї, так і застосовуючи лінгвоцид, етноцид, геноцид проти українського народу, нації.

У 20—30-х роках з'явилися "теоретики", які вважали сім'ю і шлюб анахронізмом і гарячково силкувалися замінити її "безшлюбними комунами", "усупільненням жінок і дівчат", "вільними статевими зносинами", закликали зруйнувати традиційну сім'ю, інспірували "громадські суди" над вінчанням, хрещенням дітей. Часто уся ця вакханалія супроводжувалася закриттям, а то й руйнуванням церков, храмів, монастирів, каплиць, знесенням хрестів, могил, історичних пам'яток.

Внаслідок сталінських репресій 30—40-х років в Україні тотально знищувалися національна інтелігенція, духовенство, всі національно свідомі українці, садистський наступ на селянство, а разом з цим — і на традиційну селянську родину.

Примусова суцільна колективізація, грабіжницькі продроз-кладки, нескінченні арешти, знищення в катівнях та концтаборах мільйонів невинних людей, депортації, руйнування хуторів, слобід й одноосібних господарств розорювали села й селянські родини. Україна втратила своїх спадкових хліборобів, які всім серцем і душею любили село і землю й цю любов прищеплювали своїм дітям. Перед війною тільки із Західної України до Сибіру вивезли півтора мільйона українців.

Увесь світ сколихнула трагедія навмисно організованого голодомору в чорноземній Східній Україні в урожайний 1933 р., жертвами якого стали понад 7 млн українців.

Апологети тоталітаризму брехливо твердили, ніби голодомор 1932—1933 рр. спричинив прискорення колективізації. Але ж вимирали з голоду й села "колективізовані". Голодомор було організовано на споконвічних українських землях з метою винищення саме українців. Намір його був злочинний — запропастити українську націю, сплюндрувати українські села як головних носіїв української мови, національної родинно-побутової й громадської культури українців. Такі самі штучні голодомори пережила Україна в 1921 та 1946—1947 рр., їх жертвами стали понад 5 млн осіб. "Народ хліборобів і співаків намагалися зробити народом канібалів і злодіїв" (І. Драч).

Свавілля можновладців у ставленні до українських родин було жахливим. Тому не дивно, що за 23 довоєнні роки в Україні населення зовсім не збільшилося, хоч за народженням дітей вона стояла на першому місці в Європі.

Крім фізичних знищень, сталінізм розтлівав сім'ю духовно, всіляко культивуючи родинну зраду — недовіру, а то й ненависть між членами родини, примусові доноси одне на одного до офіційних органів як на "класових противників", "ворогів народу", тобто замахнувся на святая святих народної, християнської моралі — подружню вірність, родинну, кровну й свояцьку спаяність, взаємну любов і солідарність, єдність і спадкоємність поколінь.

Суворим випробуванням для української родини стала Друга світова війна — найжорстокіша за всю історію людства. Україна втратила в її вогні кілька мільйонів своїх синів і дочок. Не було жодної сім'ї, яка не оплакувала б загибель рідних і близьких. Війна увірвалася у життя кожної родини розлуками, суворим побутом, нестатками і стражданнями.

Чимало підступних ударів з боку імперського тоталітарного режиму зазнала українська родина в післявоєнні десятиліття, що зрештою зумовило трагічний процес вимирання сільського населення. У 1991 р. в Україні на 30 тис. осіб померло більше, ніж народилося.

Підколоніальне рабство в Україні через нескінченні репресії, лінгвоцид, етноцид, геноцид, насадження брехливої ідеології, нищення традиційної родинно-побутової культури призвело українську родину не тільки до економічного занепаду, а й спустошувало її духовно, позбавляло національної самобутності. Досягнення українського народного родинознавства всіляко ігнорувалися. Наукові дослідження в цій галузі не проводилися. Тому й

негативні наслідки не забарилися. Родинні чвари, пияцтво, неробство й статева розпуста, подружні зради й розлуки, катастрофічний спад народжуваності, занедбане виховання, сирітство за живих батьків, самотність — не повний перелік тих бід і нещасть, які зазнала за роки суспільних спотворень українська родина.

Розлад у родинних взаєминах не тільки заслуговує на осуд. Він підриває педагогічні позиції сім'ї, вкрай негативно впливає на виховання потомства, створює прірву між батьками й дітьми, сіє ворожнечу між родичами й свояками, знецінює високі духовно-моральні цінності, послаблює міць держави, нації.

Настав той вирішальний час, коли потрібно якнайрішучіше повернутися до українського народного родинознавства в Україні, до відродження традиційного статусу української родини з її непорушним авторитетом, подружньою вірністю, любов'ю до дітей і відданістю святому обов'язкові їх виховання, повагою до батьків, материнським покликанням жінки; підняти роль чоловіка — дружини, батька — матері у створенні й розквіті сім'ї,